

УДК 320.12

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.1.11>

## БЕЗПЕКА, ДЕРЖАВНА ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ЯК КАТЕГОРІЇ ПРАВА ТА ПРАВОВІ ЦІННОСТІ

**Дручек О.В.,**  
кандидатка юридичних наук, доцентка,  
професорка кафедри правового забезпечення  
та правоохоронної діяльності  
факультету забезпечення державної безпеки  
Київського інституту Національної гвардії України.  
ORCID: 0000-0002-7460-8137

**Дручек О.В. Безпека, державна та національна безпека як категорії права та правові цінності.**

У статті проаналізовано підходи до поняття безпеки та запропоновано її розуміння як нормативно забезпеченого і соціально гарантованого стану захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, який забезпечується правовими засобами через діяльність уповноважених суб'єктів.

Запропоновано розуміння поняття правових цінностей як певних значущих і корисних для людини та суспільства природних чи суспільних благ, які об'єктивуються на рівні правосвідомості, знаходять свій вираз у позитивному праві, пов'язані з «духом» права, реалізуються та захищаються державою.

Розкрито правову природу та аксіологічну цінність особистої, державної та національної безпеки. Доведено, що безпека є одночасно умовою, засобом, і способом об'єктивації гарантованого правом індивідуального та колективного блага, що полягає у захищеності індивіда, держави чи суспільства від загроз їх подальшому існуванню і розвитку.

Виявлено і розкрито зв'язок між категоріями безпеки і права. Доведено, що право є інструментом забезпечення безпеки, а особиста, державна, національна безпека – необхідною умовою функціонування права. Співвідношення права і безпеки як правових категорій полягає у тому, що право формує, регулює та гарантує безпеку, а безпека забезпечує реальність і дієвість права.

Доведено, що безпека, як і право, має єдину аксіологічну природу та має виключне значення для особи, держави, нації. Виділено характеристики, що дозволяють віднести безпеку до системи правових цінностей. Зокрема, це: соціальна значущість, фундаментальність для існування людини і суспільства; морально-ціннісна обумовленість; виконання ролі основи для реалізації правового порядку; об'єктивація у правових нормах, «дусі» права; універсальність; гарантованість, забезпечуваність; правова охорона з боку держави.

Визначено, що подальше удосконалення концепцій особистої, державної, національної безпеки як правових категорій і правових цінностей залежатиме від розширення і поглиблення методології теоретико-правових досліджень, пов'язаних із проблемами безпеки, права, правових цінностей, а також досліджень, пов'язаних із забезпеченням особистої, державної та національної безпеки.

**Ключові слова:** безпека, державна безпека, національна безпека, забезпечення безпеки, загрози безпеці, право, цінність, аксіологія, система правових цінностей.

### **Druchek O.V. Security, state and national security as categories of law and legal values.**

The article analyzes approaches to the concept of security and proposes its understanding as a normatively secured and socially guaranteed state of protection of the vital interests of individuals, society, and the state from internal and external threats, which is ensured by legal means through the activities of authorized entities.

The concept of legal values is understood as certain natural or social goods that are significant and useful for individuals and society, which are objectified at the level of legal consciousness, find

expression in positive law, are associated with the “spirit” of law, and are implemented and protected by the state.

The legal nature and axiological value of security, state and national security are revealed. It is proved that security is simultaneously a condition, a means, and a way of objectifying the individual and collective good guaranteed by law, which consists in protecting the individual, the state, or society from threats to their further existence and development.

The connection between the categories of security and law has been identified and revealed. It has been proven that law is an instrument for ensuring security, and that security, state security, and national security are necessary conditions for the functioning of law. The relationship between law and security as legal categories lies in the fact that law shapes, regulates, and guarantees security, while security ensures the reality and effectiveness of law.

It has been proven that security, like law, has a single axiological nature and is of exceptional importance for individuals, the state, and society. Characteristics have been identified that allow security to be classified as part of the system of legal values. In particular, these are: social significance, fundamental importance for the existence of individuals and society; moral and value-based conditioning; serving as the basis for the implementation of the legal order; objectification in legal norms, the “spirit” of law; universality; guarantee, enforceability; legal protection by the state.

It was determined that the further improvement of the concepts of personal, state, and national security as legal categories and legal values will depend on the expansion and deepening of the methodology of theoretical and legal research related to the problems of security, law, legal values, as well as research related to ensuring personal, state and national security.

**Key words:** security, state security, national security, security assurance, threats to security, law, value, axiology, system of legal values.

**Постановка проблеми.** Ключовим завданням для кожної держави завжди було і залишається завдання забезпечення найкращих умов для її існування і розвитку, що означає, передусім, забезпечення миру та безпеки. Без умов безпечного існування питання майбутнього держави і соціуму втрачає сенс. З початком збройної агресії росії проти України проблема забезпечення безпеки на усіх рівнях набуло пріоритетного значення. Окрім очевидності неефективності існуючої системи колективної безпеки, російсько-українська війна обумовила виникнення нових надзвичайно серйозних безпекових викликів для Європи і світу, серед яких, зокрема: а) криза міжнародного права та повернення до політики сили; б) використання забороненої зброї та загроза ядерної війни; в) використання енергоресурсів як зброї та енергетичний терор українців; г) спричинення масштабних потоків втікачів від війни та загроза міграційної кризи для цілих регіонів. Крім того, російська агресія спричиняє такі загрози, як кібератаки, дезінформаційні кампанії, втручання у політичні процеси суверенних держав тощо.

Сукупність зазначених чинників об'єктивно сприяє появі все більшої кількості оцінок того, що наразі світ опинився перед загрозою початку третьої світової війни. У контексті завдань сучасної науки зазначене об'єктивує завдання розкриття правової природи категорії безпеки, обґрунтування її ціннісного виміру, виявлення ролі і місця безпеки у системах правових категорій та правових цінностей.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Теоретико-методологічні засади концепції ціннісного виміру права заклали у своїх працях А.Є. Абрамов, К.В. Горобець, М. Дамірлі, В.В. Дудченко, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, П.М. Рабінович, С.П. Рабінович, І.М. Ситар, С.Р. Станік, Є.О. Харитонов та ін.

Доволі вагомий внесок у розробку проблем безпеки як загальнолюдської цінності належить О.Г. Турченко, яка у своїх дослідженнях [1] доводила необхідність віднесення категорії безпеки до абсолютних цінностей, існування яких само собою є ціллю і які обумовлюють всі інші цінності. Ґрунтовно аналізував взаємоз'язок цінностей та істин у праві О.О. Бандура [2]. Правові цінності як практична проблема правового життя українського суспільства цікавили С.О. Гладкого [3]. Проблеми класифікації правових цінностей та їх значення для правової теорії і практики порушував у своїх працях І.В. Кравцов [4]. Окремі теоретико-правові аспекти цінностей у праві розробляла Л.С. Протосавицька [5]. Проблеми класифікації правових цінностей цікавили І.М. Вороніну [6].

Розробкою концептуальних засад безпеки фундаментально займалися В.П. Горбулін [7], який системно підійшов до вивчення безпекових загроз та обґрунтував політику їх «стратегічного пе-

редбачення», В.А. Ліпкан [8], який запровадив багатовимірний підхід до виміру безпеки як соціального та правового явища, О.П. Дзьобань [9, 10], який збагатив теоретико-методологічні засади забезпечення безпеки в період суспільних трансформацій. Дослідження М. Баймуратова, В. Василенка, Ю. Колосова, В. Котляра, В. Мазова, О. Орловського, М. Пендюри, Ю. Рибаківа присвячені питанням відповідальності держав за забезпечення безпеки на національному та міжнародному рівнях. Проте, проблема визначення ролі і місця безпеки у системі правових цінностей, зокрема, в умовах новітніх військово-політичних викликів, наразі практично не порушується. Останнє якраз і обумовило вибір напрямку нашого дослідження.

**Формулювання цілей статті.** З огляду на викладене, метою статті є з'ясування місця категорій «безпека», «державна безпека», «національна безпека» у системі сучасних правових цінностей, обґрунтування характеристик безпеки як правової цінності.

**Виклад основного матеріалу.** Системний підхід до визначення місця безпеки в системі правових цінностей передбачає, передовсім, аналіз ключових понять, таких як «цінності» та «безпека».

Як відомо, філософське та загальнотеоретичне вчення про суспільні та особисті цінності, їх природу та вплив на розвиток соціальних та правових явищ називають аксіологією (від *gr.* «аксіс» – цінність і «логос» – вчення). Першим, хто близько до сучасних поглядів розкрив категорію цінностей був І. Кант, який пов'язав зазначене поняття з проблемами моралі (волі) та природи (необхідності) [11, с. 89-90]. Найвищою суспільною цінністю І. Кант вважав людину та її гідність, найвищою людською цінністю – свободу, здатність діяти згідно своєї волі. Відповідно до вчення І. Канта, істинними цінностями є ті, які ґрунтуються на загальному досвіді, є благом для усіх, і реалізація яких потребує «доброї волі». Зазначене обумовило можливість розуміння поняття суспільного блага (суспільної цінності) як дії людини (людей), що є результатом поваги до морального закону, а не бажанням отримати особисту вигоду.

У сучасній правовій аксіології поняття «цінності» розглядається, здебільшого, як якісна категорія, в основі якої лежить ставлення суб'єкта до тих чи інших предметів, явищ, ідей чи дій. Вважаємо абсолютно справедливою думку про те, що оцінювання (та, відповідно, його результат – об'єктивізація уявлення про цінність) є інтерпретацією вираження переваг суб'єкта до чогось через оцінку в межах параметрів «добре»-«погано»; «благо»-«зло», «корисно»-«шкідливо» тощо [12, с. 11].

Одним із різновидів цінностей, які пов'язані із суспільною організацією життя людини, є правові цінності. Характеризуючи зазначену категорію, найчастіше акцентують на таких її ознаках, як: а) соціальна значущість; б) зв'язок з правосвідомістю; в) оціночний характер; в) нормативна закріпленість. Розкриття природи правових цінностей, як правило, здійснюється у межах двох основних підходів: *об'єктивістського*, який ґрунтується на ідеї існування правових цінностей незалежно від свідомості суб'єкта, та *суб'єктивістського*, змістом якого ідея про їх існування виключно у свідомості суб'єкта. З огляду на те, що оцінювання, як форма мислення, відбувається на рівні свідомості (правосвідомості), вважаємо більш обґрунтованим другий із названих підходів. Проте, зауважимо, що зазначені підходи не суперечать, а продовжують і взаємодоповнюють один одного.

З урахуванням зазначеного, під правовими цінностями пропонуємо розуміти сукупність певних корисних для людини та суспільства природних чи суспільних благ, які об'єктивуються на рівні правосвідомості, знаходять свій вираз у позитивному праві, пов'язані з «духом» права, реалізуються та захищаються державою.

Сутність категорії правових цінностей, на нашу думку, найкращим чином розкривається шляхом співвідношення їх із категорією права. Власне, саме право, як форма об'єктивізації та закріплення важливих для усіх цінностей, саме по собі є унікальною суспільною цінністю. Цінність права визначається його роллю у задоволенні потреб суб'єктів, здатністю виконувати функцію універсального регулятора суспільних відносин. Водночас, правові цінності – це блага, які уособлені (покликані до життя) позитивним правом як системою норм. Говорячи про функціонал правових цінностей, наголосимо, що саме вони виражають «дух» права, втілюють міру справедливості та свободи, слугують основою правової системи. Також абсолютно справедливим є трактування правових цінностей як найважливіших і глибинних принципів, що визначають ставлення індивіда і суспільства до права, виступають легальним елементом впливу на людей і суспільство, впливають на механізм правового регулювання [13, с. 33].

Таким чином, правові цінності є елементом правової системи, оскільки: а) об'єктивуються на рівні сприйняття та дії права; б) знаходять своє відображення у змісті правових норм і принци-

пів; в) впливають на правосвідомість та поведінку суб'єктів; г) надають смислової єдності усій правовій системі.

На нашу думку, ключовими правовими цінностями, які з урахуванням сучасних військово-політичних викликів, найбільш чітко уособлюють потреби та інтереси кожного громадянина, української нації у цілому та обумовлюють зміст основними завданнями Української держави, є особиста, державна та національна безпека.

Існує велика кількість дефініцій безпеки, в основу яких покладено такі понятійні конструкції, як «система відносин», «захищеність», «сукупність умов» тощо. Проте, найпоширенішим є підхід, відповідно до якого безпека визначається поняттям «стан». Зокрема, Н.Г. Клименко трактує безпеку як стан захищеності, в якому перебувають соціальні суб'єкти та системи, а також сукупність засобів та методів, що дозволяють блокувати джерела небезпеки [14]. Федорова А.М. розуміє безпеку як відсутність загроз в усіх сферах життя, що досягається шляхом взаємодії органів публічної влади з громадянським суспільством у сфері превенції, і рівень якої залежить від рівня правової культури, свідомості та відповідальності кожного члена громади [15, с. 148]. Професор І.Ф. Корж, використовуючи для формування дефініції безпеки понятійну конструкцію «захищеність від загроз», виділяє а) воєнну; б) державну; в) національну безпеку [16].

У парадигмі філософії права безпека, як загальнолюдська цінність, має не тільки соціальну, але й юридичну природу, що підтверджується, зокрема, тим, що вона: а) об'єктивується у правових нормах; б) є самостійним напрямом правового регулювання; в) охороняється та забезпечується державою.

Враховуючи зазначене, пропонуємо під безпекою розуміти нормативно забезпечений і соціально гарантований стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, який забезпечується правовими засобами через діяльність уповноважених суб'єктів.

Зауважимо, що розуміння безпеки як певного стану захищеності становить основу дефініцій державної та національної безпеки, закріплених в Законі України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року, у таких зокрема, формулюваннях: «державна безпека – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру»; «національна безпека – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [17].

Усталена на сьогодні концепція безпеки передбачає її класифікацію за кількісно-суб'єктивним рівнем на а) *колективну* (державну, національну, міжнародну) та б) *особисту* (індивідуальну). Під особистою безпекою здебільшого розуміють: а) стан захищеності особи від факторів небезпеки на рівні її особистих інтересів та потреб; б) соціальну захищеність, що забезпечує збереження самої людини та її окремих життєво важливих функцій відповідно до можливостей суспільства; в) захищеність умов, що забезпечують реалізацію прав і свобод особистості, можливості її саморозвитку.

Якщо взяти до уваги зазначені підходи до сфер (рівнів) реалізації безпеки, то тут чітко розкривається аксіологічно-інструментальна сутність безпеки як правової категорії, а саме: здатність одночасно виступати і умовою, і засобом, і способом втілення найбільш цінного особистого чи колективного блага, яким є захищеність індивіда чи суспільства від небезпек, які можуть зашкодити їх існуванню і розвитку. За умов організованого у державу суспільства засобом забезпечення безпеки виступає право.

Право і безпека мають тісний і взаємозалежний зв'язок. Він полягає у тому, що право є основним інструментом забезпечення безпеки, а безпека – універсальною і необхідною умовою функціонування права.

Предметний аналіз параметрів взаємозв'язку права і безпеки дозволив виділити певні закономірності кореляції зазначених понять. Зокрема, *право*: а) є засобом забезпечення безпеки (закріплює вимоги щодо запобігання загроз, встановлює межі дозволеного та недозволеного, визначає механізми захисту у сфері безпеки тощо); б) є балансом між необхідністю забезпечувати колективну (державну, національну) безпеку та індивідуальними інтересами особи (встановлює межі втручання держави в процесі забезпечення безпеки у приватне життя людини; встановлює зміст і межі надзвичайних режимів; гарантує неможливість обмеження певних прав і свобод навіть з метою забезпечення безпеки). Водночас, *безпека*: а) виступає ключовою категорією у галузях

публічного права; б) слугує підставою для прийняття спеціальних законів, запровадження спеціальних правових режимів; в) є ключовою умовою забезпечення правопорядку, громадського порядку; г) виступає окремим напрямом правового регулювання та правової охорони.

У цілому, параметри співвідношення права і безпеки вкладаються у формулу: право формує, регулює та гарантує безпеку, а безпека забезпечує реальність і дієвість права. Такі властивості безпеки, такі, як універсальність, фундаментальність, корисність для особи, суспільства і держави підтверджують спільну природу права і безпеки. Водночас, як правова цінність, безпека характеризується такими ознаками, як: а) соціальна значущість, основоположність для існування людини і суспільства; б) морально-ціннісна обумовленість; в) виконання ролі основи для реалізації правового порядку у державі; г) об'єктивація у правових нормах, «дусі» і загальному спрямуванні права; г) гарантованість, забезпечуваність державою; д) належність окремого напрямку правової охорони.

Отже, безпека, маючи спільну з правом соціальну природу, є однією із найважливіших правових цінностей, оскільки, крім того, що виступає ключовою умовою реалізації права, об'єктивується у праві, відображає «дух» права, забезпечується правом.

В умовах триваючої війни росії проти України цінність безпеки набуває пріоритетного, екзистенційного характеру – як для кожного індивіда, так і для української нації та держави Україна у цілому. Сьогодні безпека перестає бути абстрактною категорією і набуває значення абсолютно необхідної умови можливості жити і діяти з метою задоволення своїх потреб у гарантованому державою правовому полі.

Перспективними напрямками подальшого удосконалення концепцій особистої, державної, національної безпеки як правових категорій і правових цінностей вважаємо розширення і поглиблення методології теоретико-правових досліджень права, безпеки, цінностей у праві; розвиток проблематики, пов'язаної із забезпеченням особистої, державної, національної безпеки.

**Висновки.** Зазначене вище дає підстави резюмувати:

1. Військово-політичні виклики, які постали перед Україною з початку російської збройної агресії, обумовлюють наукове завдання формування нових підходів до аксіологічного виміру безпеки як універсальної цінності, яка об'єктивується та забезпечується правом.

2. Під безпекою, як правовою категорією, слід розуміти нормативно забезпечений і соціально гарантований стану захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, який забезпечується правовими засобами через діяльність уповноважених суб'єктів. Правові цінності – це певні значущі і корисні для людини та суспільства природні чи суспільні блага, які об'єктивуються на рівні правосвідомості, знаходять свій вираз у позитивному праві, пов'язані з «духом» права, реалізуються та захищаються державою.

3. Право є інструментом забезпечення особистої, державної, національної безпеки, а безпека – необхідною умовою функціонування права. Основні параметри взаємозв'язку права і безпеки полягають у тому, що безпека реалізується через право, слугує умовою для реалізації прав і свобод людини. Водночас, безпека, як ключова умова реалізації права, є способом втілення і результатом досягнення стану правового порядку. Співвідношення права і безпеки, як правових категорій, полягає у тому, що право формує, регулює та гарантує безпеку, а безпека забезпечує реальність і дієвість права.

4. Безпека, як і право, має єдину соціальну природу та виключне значення для особи, держави і нації. Ознаками, що дозволяють віднести безпеку до системи правових цінностей є: а) соціальна значущість, фундаментальність для існування людини і суспільства; б) морально-ціннісна обумовленість; в) виконання ролі основи для реалізації правового порядку; г) об'єктивація у правових нормах, «дусі» права; г) універсальність; д) гарантованість, забезпечуваність; е) правова охорона з боку держави.

5. Подальше удосконалення концепцій особистої, державної, національної безпеки як правових категорій і правових цінностей пов'язуємо із розширенням і поглибленням методології теоретико-правових досліджень, пов'язаних із проблемами безпеки, права, правових цінностей, а також досліджень, пов'язаних із забезпеченням особистої, державної та національної безпеки.

#### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:**

1. Турченко О.Г. Щодо розуміння категорії «безпека» як загальнолюдської цінності. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2022. № 2. С. 34-46. URL: <https://jrchdnu.donnu.edu.ua/issue/view/452> (дата звернення: 30.01.2026).

2. Бандура О.О. Єдність цінностей та істини у праві (філософський аналіз): дис... д-ра філос. наук: 12.00.12 / Бандура Олег Олександрович; Національна академія внутрішніх справ України. К., 2003. 403 арк.
3. Гладкий С.О. Правові цінності як практична проблема правового життя українського суспільства. *Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Полтава, 7 червня 2019 р.). Полтава: ПУЕТ, 2020. С. 10-13. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/9729> (дата звернення: 30.01.2026).
4. Кравцов І.В. Класифікація правових цінностей та її значення для правової теорії і практики. *Наукові записки НаУКМА*. 2017. Том 2. Юридичні науки. С. 51–55. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun\\_2017\\_200\\_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2017_200_11) (дата звернення: 30.01.2026).
5. Протосавицька Л.С. Теоретико-правові аспекти дослідження цінностей. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 48–51. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2020.07.
6. Вороніна І.М. Теоретичні основи дослідження класифікації правових цінностей. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2016. № 6. С. 178-183. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vprc\\_2016\\_6\\_25](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vprc_2016_6_25) (дата звернення: 30.01.2026).
7. Горбулін В.П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія / В.П. Горбулін, А.Б. Качинський. К.: НІСД, 2010. 288 с.
8. Національна безпека України: навч. посібник / В.А. Ліпкан; М-во освіти і науки України, К.: КНТ, 2009. 376 с.
9. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади: монографія / за заг. ред. О.П. Дзьобаня. Харків: Право, 2021. 776 с.
10. Дзьобань О.П. Національна безпека в умовах соціальних трансформацій (методологія дослідження та забезпечення): монографія. Харків: Константа, 2006. 440 с.
11. Філософія права: навч. посіб. / О.Г. Данільян, Л.Д. Байрачна, С.І. Максимов та ін.; за заг. ред. О.Г. Данільяна. К.: Юрінком Інтер, 2002. 272 с.
12. Макаренко, Лариса. Методологічні підходи до визначення поняття й сутності правових цінностей. *Juridic Nationa: Theorie si Practica*. 2018. № 5. С. 10-15. URL: [https://ibn.idsi.md/vizualizare\\_articol/67192/](https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/67192/) (дата звернення: 30.01.2026).
13. Громовий Я.С. Правова цінність як загальнотеоретична категорія. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Серія «Право». Випуск 59. Том 1. С. 30-34. DOI <https://doi.org/10.32782/2307-3322.59-1.5>.
14. Клименко Н.Г. Еволюція змісту концепту «безпека» за різних історичних епох та політичних систем. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. URL: [http://www.du.nauka.com.ua/pdf/8\\_2019/22.pdf](http://www.du.nauka.com.ua/pdf/8_2019/22.pdf) (дата звернення: 30.01.2026).
15. Федорова А.М. Компаративний аналіз дефініції «безпека». *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 11. С. 144–148. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6137&i=25> (дата звернення: 30.01.2026).
16. Корж І.Ф. Безпека: методологічні підходи до поняття. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2019. Серпень. URL: [http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/4/part\\_1/14.pdf](http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/4/part_1/14.pdf) (дата звернення: 10.07.2023).
17. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 30.01.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 30.01.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації: 05.03.2026

© Дручек О.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0